

سر سخن

هیأت تحریریه

با انتشار این شماره زندگی سیاسی در دفاع از مارکسیزم را شروع می کنیم. مارکسیزم بازتاب آگاه روند دگرگونی انقلابی نظام سرمایه داری به کمونیزم و نیز عمل سیاسی استوار بر این بینش است. این بازتاب برای نخستین بار توسط مارکس و انگلس، با ارتقای کمونیزم به دانش، تحقق می یابد.

از این رو کمونیزم مارکسی دانشی است تجربی - انتقادی استوار بر تجارب تاریخی که به ابزار عمل آگاه انقلابی تبدیل می شود. در يك کلام، نقدی است بر نظم موجود در جهت دگرگونی بنیادین آن و دخالت در این دگرگونی.

در روند تکامل تاریخی بعدی اش، اما، میان کمونیزم و معنای بالا هر چه بیش تر شکاف افتاد. جریان هایی تحت نام مارکسیزم و کمونیزم ظاهر شدند که نه تنها براتیک شان بر کاربرد دانش کمونیزم و شناخت دستاورد های آن استوار نبود، بل که بوارون با دگرگونی انقلابی سرمایه داری به کمونیزم کوچک ترین پیوندی نداشتند و گاه در نقطه مقابل آن هم بودند. «استالینیزم» و «سوسیال دموکراسی» از این دست بوده اند.

سرمایه کماکان بر جهان چنگ انداخته و هر چه بر عمرش افزوده شود آینده بشریت هم با خطر بیشتری مواجه است. سرنگونی آن توسط طبقه کارگر و ایجاد يك جامعه کمونیستی بیش از هر زمان دیگر در دستور روز قرار دارد.

امروزه با فروپاشی استالینیزم، به مثابه يك قدرت مسلط بر جنبش کارگری جهانی، مهم ترین عامل سد راه رشد و تکامل مارکسیزم از میان برداشته شده است. با به سر آمدن شب دراز و تیره استالینیزم، فصل تاریخی جدیدی ورق خورده

است، مارکسیزم انقلابی جانی تازه به خود خواهد گرفت و جنبش کارگری بار دیگر خود را بر شالوده نویی بنا خواهد کرد.

بدین ترتیب در سر بالایی پر پیچ و خم و ناهموار مبارزه طبقاتی، امروزه سوسیالیست های انقلابی برای تعریف و تبیین مجدد چشم اندازهای سوسیالیستی و کسب اعتبار مجدد برای آن ها، چه در انظار توده ها و چه در نزد پیش روان جنبش از مزایایی برخوردارند که اسلاف شان بی بهره بوده اند. نفوذ دستگاه های بوروکراتیک سنتی بر طبقه کارگر به مراتب ضعیف تر از گذشته است، و چهره وحشیانه و غیر انسانی امپریالیزم و سرمایه داری و نیز « اعتبار ارزش های » آن به مراتب بیش تر شناخته و بر ملا شده است.

این دیگر وظیفه سوسیالیست های انقلابی است که این اوضاع و احوال جدید را مغتنم شمرده و رهبری مبارزه ای را که سرنوشت آتی بشریت را رقم می زند به دست گرفته، و بار دگر پرولتاریا را به سلاح اصلی نبرد علیه سرمایه داری تبدیل کنند. در این راه شفافیت نظری در شناخت از نظم موجودی که باید سرنگون شود، از سوسیالیزمی که قرار است جایش را بگیرد، و از نحوه رسیدن به آن، در پرتو تجارب مثبت و منفی گذشته، سهم به سزایی دارد. صفحات در دفاع از مارکسیزم در خدمت این اهداف قرار دارند.

عمده مقالات این شماره بخش اول از تلاشی است در جهت ارائه توضیح مارکسیستی انحطاط انقلاب اکتر و ریشه یابی پدیده ای که در مارکسیزم به « استالینیزم » مشهور شد. انقلاب اکتر به گذشته تعلق ندارد. به حال و آینده جنبش کمونیستی هم تعلق دارد. از این رو انحطاطش هم بخشی از مسایل این جنبش است. این انحطاط بسیار کم شناخته شده و هم بسیار دست خوش تحریف واقع شده است. استالینیزم پدیده بسیار بخرنج و پیچیده ای است که از زوایای گوناگون باید مورد مطالعه قرار گیرد.

بررسی استالینیزم در این شماره اولاً به شوروی محدود شده و ثانیاً تنها از جنبه سیاسی مورد تحلیل قرار گرفته است. جوانب اقتصادی و فلسفی آن را به بعد موکول می‌کنیم.

در مقاله *مارکسیزم ما و مارکسیزم آن‌ها*، خسرو داور به بررسی اجمالی مارکسیزم از بدو تولد تا به امروزش می‌پردازد. ریشه‌های بیدایش در یک صد و پنجاه سال پیش و تکاملش تا به امروز، از تأثیراتش بر جنبش‌های گوناگون جهانی بخش و نیز از پیامدهای این جنبش‌ها بر خود مارکسیزم. از دوران‌های شکوفایی‌اش تا به اسارت در آمدنش و از ...

۸۰ سال پیش در پتروگراد و مسکو رویدادی رخ داد که یکی از شاهدان عینی بر آن «ده روزی که دنیا را تکان داد» نام نهاد. در تاریخ کم‌ترین رویدادی می‌توان سراغ گرفت، شاید به استثنای ادیان، که تا به اندازه «انقلاب اکتبر» فکر بشر را به خود مشغول کرده باشد. عنوان مقاله «چرا این شماره به انقلاب اکتبر اختصاص دارد؟» خود از محتوایش سخن می‌راند.

نامه کریستیان راکفسکی با عنوان «خطرات حرفه‌ای قدرت»، اولین بار در نشریه Bulletin of the Opposition در اواخر دهه ۱۹۲۰ در شوروی به چاپ رسید. این مقاله یکی از بهترین تحلیلات را در باره عوامل بیدایش بوروکراسی در اتحاد شوروی به دست می‌دهد. راکفسکی فقط انقلاب اکتبر را نشانه نمی‌گیرد، وی اصولاً خطرات انحراف در فردای پیروزی هر انقلابی را به ما می‌نماید. وی در این مقاله علاوه بر انقلاب اکتبر هم چنین انقلاب کبیر فرانسه را هم مورد بررسی

قرار می دهد و به يك مقایسه تطبیقی بین این دو رویداد مهم تاریخ معاصر می پردازد. کتاب Christian Rakovsky: Selected Writings, ed, Gus Fagin, London 1980 ماخذ این ترجمه بوده است.

مقاله « مارکسیزمِ جادوی نخستین »، نوشته ایزاک دویچر از کتاب مجموعه مقالاتش تحت نام Marxism in Our Time به فارسی برگردانیده شده است. وی در این مقاله به تحلیلی مردم شناسانه از جامعه روسیه دوران انقلاب دست می زند. استالینزم را در قالب « فرزند دو رگه مارکسیزم و جادوی نخستین » توضیح می دهد. استعاره ای نه چندان بی ربط!

اگر تحلیلش را کم و بیش بپذیریم شاید دیگر مشاهده این که زمانی که این « موجود دو رگه » به ایران می رسد در اسلام ناب محمدی هم غسل تعمید می یابد: دیگر نباید تعجب ما را برانگیزد! هنوز هم که هنوز است طیف توده ای در حسرت سال های خوش اوایل ضد انقلاب دائماً آه و ناله سر می دهند و هر شب به نذر و نیاز مشغولند تا شاید « چپ مذهبی شان » بار دیگر به قدرت رسد و ارواح استالین و بریا در چهره های نورانی خلخال ها و خوئینی ها مجدداً حلول کند!

دو مقاله « جهت گیری بلشویک ها » و « مفاهیم تشکیلاتی نزد لنین » به ترتیب عناوین فصول پنجم و ششم از کتاب ارنست مندل به نام: October 1917; Coup d'état or social revolution? هستند که به فارسی برگردانیده شده اند. در این کتاب مندل به تجزیه و تحلیل انتقادی انقلاب اکتبر می پردازد. قلم مندل جدلی است، چرا که امروزه، در این عصر ارتجاع، ایده انقلاب چنان آماج تیر پیکارهای ایدئولوژیک قرار گرفته است که این بزرگ ترین رویداد سده معاصر در هاله ای از ابهام و تحریف فرو رفته است. مندل در این اثر پرسش های حادی را

طرح می کند و خود بدان ها پاسخ نیز می دهد. عنوان کتاب خود به بهترین وجهی مؤید این نکته است. او در عین آن که بر مشروعیت انقلاب مصرانه تأکید می نهد، در عین حال سعی دارد تنگناها و اشتباهات دوران اولیه ۲۱ - ۱۹۱۷ را هم به خواننده بنمایاند. امیدواریم که بر گردان کامل این اثر به فارسی را بطور جداگانه در اختیار خواننده فارسی زبان قرار دهیم.

با فروپاشی رژیم های حاکم در شوروی و اروپای شرقی، بار دگر مسأله ملی به یکی از حاد ترین و اسفناک ترین رویدادهای دهه اخیر تبدیل شده است. مقاله آنتونیو موسکاتو پژوهشی است نو در مورد مسأله ملیت ها در شوروی. این مقاله از نشریه International Marxist Review, N° 9, Paris, 1989 بر گرفته شده است. لازم به یاد آوری است که این مقاله در سال ۱۹۸۹، یعنی قبل از فروپاشی رژیم های شوروی و اروپای شرقی نوشته شده است.

مقاله « بر نسل انقلاب اکتبر چه گذشت؟ » ادای سهمی است، در شصتمین سال گرد محاکمات مسکو، برای روشن ساختن و پرتو افکندن به یکی از فجایع وحشتناک استالینزم که در طی آن يك نسل از رهبران انقلاب تمامی نابود شدند.